

Wie fikse kritiek te verstouwen krijgt, kan dat pareren door te zeggen dat hij zich 'niet in het geschetste beeld herkent'. Waarom is deze uitdrukking zo handig? En wat zegt die over de spreker?

Wij herkennen ons niet in dat beeld

Ton van der Wouden - Meertens Instituut

Dit voorjaar kreeg ik een mailtje onder ogen van een van de 'management teams' binnen een complexe organisatie (hieronder afgekort met MT). De tekst was ongeveer als volgt (irrelevante details heb ik weggelaten):

De afgelopen dagen is onrust ontstaan over de op handen zijnde verbouwing. Hoewel het MT zich in het geheel niet herkent in het uiterst negatieve beeld dat de medewerkers schetsen van de handelwijze van het MT in dezen, neemt het de zorgen die er blijkbaar bestaan wel serieus. Om die reden heeft het MT vandaag besloten de verbouwing 'on hold' te zetten. Het MT zal op zeer korte termijn nader overleggen met de (vertegenwoordigers van) betrokkenen.

Over deze korte tekst valt veel te zeggen – bijvoorbeeld dat die erg formeel geschreven is, en heel afstandelijk in de derde persoon – maar daar is het me nu niet om te doen. Hier wil ik me beperken tot de tweede zin, waarin het MT zegt dat het "zich in het geheel niet herkent in het uiterst negatieve beeld".

Hoffelijk

Ook andere instanties hebben last van herkenningsproblemen. Een paar recente voorbeelden uit de media:

- In een reactie laat de publieke omroep weten zich niet in de kritiek te herkennen (*de Volkskrant*, 11 juli 2014)
- Oud-top herkent zich niet in aantijgingen (*RTL Nieuws*, 18 november 2014)
- In reactie zei minister Ivo Opstelten (Veiligheid en Justitie) zich niet in de kritiek te herkennen. (*Nederlands Dagblad*, 11 maart 2014)

De betekenis van de uitdrukking lijkt zoets te zijn als 'Ik ben het niet met u eens'. De volgende voorbeelden maken dat duidelijk:

- Tweede Kamer herkent zich niet in kritiek
De Tweede Kamer schaaft zich niet achter de kritiek van voorzitter Gert-Jan Oplaat van de Nederlandse Vakbond Pluimveehouders (NVP). (www.boerderij.nl, november 2014)
- Ook op de website laat De Rooyse Wissel weten 'zich niet in het beeld te herkennen', en er 'nadrukkelijk afstand van te nemen'. (Nieuws.nl 24 april 2014)

Door te zeggen dat je je niet in het beeld herkent, kun je aangeven dat de ander uit z'n nek kletst, zonder de gesprekspartner aan te vallen of in discrediet te brengen. Je betreft de uitspraak alleen op je eigen visie. De uitspraak werkt dus de-escalerend, terwijl je toch je punt kunt maken – heel fijn als je diplomatiek en hoffelijk wilt blijven in een al dan niet hoogoplopend conflict.

Macht

Interessant genoeg wordt de uitdrukking het meest gebruikt door personen met een zekere

macht: managers, ministers, de Tweede Kamer. Of het Koninklijk Huis, zoals in deze verklaring, na de serie interviews die prinses Margarita en haar toenmalige echtgenoot Edwin de Roy van Zuydewijn in 2003 had gegeven aan *HP/De Tijd*:

De familie van H.K.H. Prinses Margarita de Bourbon de Parme betreurt de recente medewerking van de prinses aan een serie weekbladartikelen. De familie herkent zich niet in het beeld dat in de artikelen wordt opgeroepen. Uit liefde voor prinses Margarita beperkt de familie zich tot deze reactie.

Als ik een brief krijg van de Belastingdienst dat ik niet al mijn inkomsten heb opgegeven, kom ik niet weg met de mededeling dat ik mij niet in dat beeld herken, ook al ben ik het niet eens met de belastingambtenaar en ook al vind ik dat hij zeurt. Ons taalgebruik wordt óók bepaald door onze maatschappelijke positie.